

Prosjektrapport

UTARBEIDE VEILEDERE FOR OPPLÆRING I BRUK AV MOTORSAG OG RYDDESAG

2023

HMS-utvalgets veileder

for
Opplæring i bruk av motorsag til kapping

2023

Veilederen er utviklet av Skogbrukets HMS-Utvalg. Utvalget har til formål å fremme forebyggende helse, miljø og sikkerhetsarbeid i skogbruksnæringen i Norge. Utvalget holdes løpende orientert om skadestatistikk og arbeider systematisk med å kartlegge utfordringer og fremmer forslag om HMS-tiltak innen naturbruksområdet.

Illustrasjoner og bilder er hentet fra arkivet til Skogkurs.

HMS-utvalgets veileder

for
Opplæring i bruk av motorsag til
vindfallhogst

2023

Veilederen er utviklet av Skogbrukets HMS-Utvalg. Utvalget har til formål å fremme forebyggende helse, miljø og sikkerhetsarbeid i skogbruksnæringen i Norge. Utvalget holdes løpende orientert om skadestatistikk og arbeider systematisk med å kartlegge utfordringer og fremmer forslag om HMS-tiltak innen naturbruksområdet. Veilederen er en del av en serie veiledere knyttet til spesifikt bruk av motorsag.

Illustrasjoner og bilder er hentet fra arkivet til Skogkurs.

HMS-utvalgets veileder

for
Opplæring i bruk av motorsag til
hogst, felling og kvisting

2023

Veilederen er utviklet av Skogbrukets HMS-Utvalg. Utvalget har som formål å fremme forebyggende helse, miljø og sikkerhetsarbeid i skogbruksnæringen i Norge. Utvalget holdes løpende orientert om skadestatistikk og arbeider systematisk med å kartlegge utfordringer og fremmer forslag om HMS-tiltak innen naturbruksområdet.

Illustrasjoner og bilder er hentet fra arkivet til Skogkurs.

Innhold

Innledning	3
Bakgrunn for prosjektet	3
Valg av veiledere	3
Oppbygning av veilederne	5
Praktisk bruk av veilederen	5
Økonomirapport.....	7
Konklusjon og videre arbeid	8

Innledning

Det er viktig at de som skal utføre arbeid med motorsag har tilstrekkelig opplæring i bruk av motorsag. Slik lovverket er formulert i dag, er det ingen kontroll på hvem som kan lære opp andre i bruk av motorsag, og hvilke momenter de skal lære bort. Skogbrukets HMS-Utvalg og Skogkurs vil i denne sammenhengen lage veiledere rettet mot de som skal drive opplæring, slik at man sikrer at brukeren av motorsag får god nok opplæring.

Bakgrunn for prosjektet

Arbeid med motorsag og ryddesag er særlig risikofyllt, og det rapporteres hvert år om skader. I forskriften om utførelse av arbeid § 10-2 finner vi bl.a. følgende: «Den som skal bruke arbeidsutstyr som nevnt i § 10-1 og § 10-3, skal ha praktisk og teoretisk opplæring som gir kunnskaper om oppbygging, betjening, bruksegenskaper og bruksområde, samt vedlikehold og kontroll. Opplæringen skal gi kunnskaper om de krav som stilles til sikker bruk og betjening i forskrifter og i bruksanvisning. Det skal utstedes dokumentasjon på at praktisk og teoretisk opplæring er gitt i henhold til denne forskriften. Dokumentasjon av praktisk og teoretisk opplæring skal være tilgjengelig for verneombudet og vises myndighetene på forlangende. Arbeidsgiver kan bare sette arbeidstaker til å utføre arbeid med aktuelle arbeidsutstyr innenfor det området det er gitt opplæring i.» HMS-utvalget har imidlertid erfart at det er en del usikkerhet omkring konkretisering og omfang av denne type opplæring. Ikke minst har dette sammenheng med at opplæringen kan foregå på svært mange nivåer. Eksempelvis kan hvilken som helst person med dokumentert opplæring selv stå for opplæring av andre. Vi har også fått rapporter om ulykker der det er åpenbart at bruker enten har neglisjert elementære sikkerhetsforhold eller ikke hatt forståelsen av disse. Gode veiledere for opplæring er etterspurt i næringen, og vil etter vår oppfatning bidra til å redusere risikoen ved denne type arbeid.

Valg av veiledere

Prosjektet har hatt flere diskusjoner om innhold i de ulike veilederne. Hvor mange veiledere skulle man egentlig lage, og hvilke innhold er felles. Det ble laget en skjematisk oversikt det videre arbeidet la til grunn, denne kan sees på neste side.

Utdanningsnivåer for bruk av motorsag

C – Motorsag viderekommende – krav om profesjonell kursholder

Innhold
 Risikoanalyse
 Generell vurdering av arbeidsoppgaver
 SJA-plan
 Felling av store trær
 Felling/kapping av trær i spenn
 V-kapp, Østehøvel
 Fastfelling
 Bruk av fellehjelpemidler
 Kiler, fellejekk, vinsj og tau
 Samarbeid med andre
 Hogstmaskin, sikkerhetssoner, kommunikasjon

Gjennomføring
 Denne delen bør inneholde en eksamen. HMS-utvalget kan lage en eksamen? Som i Sverige: hvor du tar kurs er ikke viktig, men du må gjennomføre en eksamen for å bli godkjent. Beviset vil være et sertifikat (plastkort) utstedt av HMS-utvalget.

B – Grunnleggende motorsagbruk

Innhold
 Felling av små og mellomstore trær
 Hogstteknikk
 Teknikker for innstikk og ergonmi
 Ansvar
 Bruk av enkelt fellehjelpemiddel
 Fellesnett

Målgruppe
 Personer som driver på egen eiendom for egen regning

Omfang
 8 timer – settes sammen med A for et fullverdig kurs

Forkunnskaper
 A eller tilsvarende dokumentert erfaring

A – Grunnleggende motorsagbruk

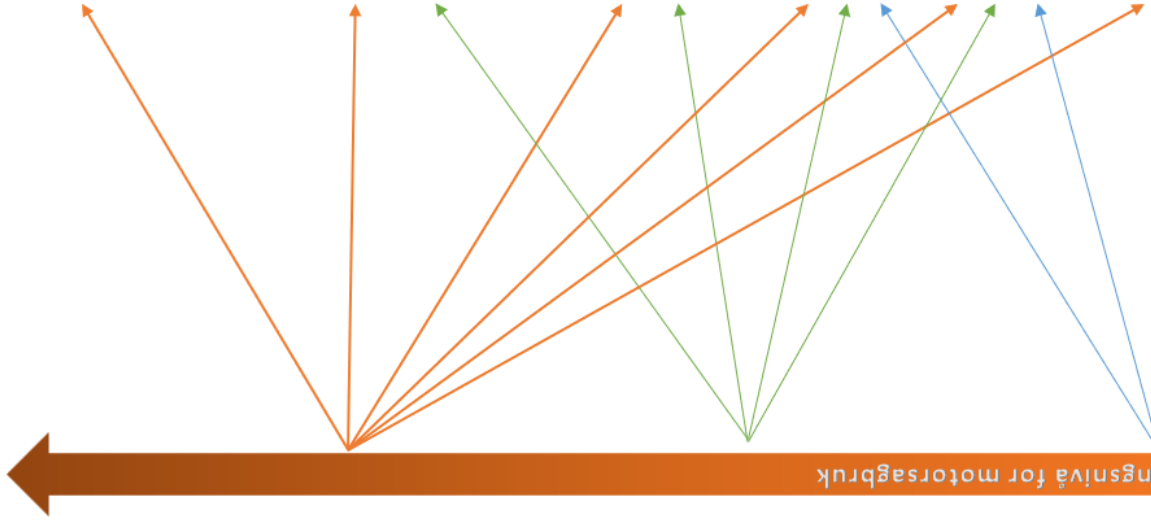
Innhold
 Sikker start og håndtering av motorsag
 Riktig type sag – størrelse, eissag
 Kunne sage kontrollert på skytende og dragende kjede – umngå kast
 Sikker arbeidstilting ved ulike kapp,
 Ergonomisk arbeidsteknikk
 Daglig vedlikehold av motorsag - inkludert filing
 Verneutstyr
 Kontroll av verneutstyr og sagas innretninger
 Sikker kvisting - evt bruk av attrapp

Målgruppe
 Grunnkurs for felling
 Privatpersoner
 Bygningsarbeidere

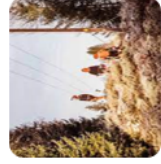
Omfang
 8 timer

Forkunnskaper
 Ingen

Utdanningsnivå for motorsagbruk

Spesifikke kursmoduler/bransjespesifikke moduler

LINJERYDDING

- Faremomenter strømførende linjer
- Sikring av trær før felling
- Sikkerhetsrutiner/HMS
- Felling på linje - henge opp ei linje som kan brukes som dummy.
- V-kapp
- Østehøvel
- Taljer og blokker

VINDFALL

- Verneutstyr
- Sikkerhet i vindfelt-skog
- Kommunikasjon
- Hjelpeutstyr
- Sikker arbeidsmetode og rekkefølge
- Sikre kappemetoder for trær med spenninger
- Løskapping rotvelt
- Nedtaking av stammedeler og fastfelle trær

MOTORSAG I HØYDEN

- Faremomenter i høyden
- Lift eller klatreutstyr
- Varslingsrutiner
- Kommunikasjon og samarbeid

VARSLING OG FØRSTEHJELP

- Aktuelle skader ved motorsagulykker
- Alenarbeid
- Ordinært førstehjelpskurs

STELL OG VEDLIKEHOLD

- Verneinnretninger
- Renhold og vedlikeholdsrutiner
- De viktigste vedlikeholds områdene på saga
- Bensin og kjedeeolje
- Filing og vedlikehold av sagkjede
- Enkle reparasjoner

OPPFRIKSNINGSKURS

- Hurtigkurs inn mot ny eksamen

Valget endte på å dele inn veilederne i to hovedkategorier, 1: Utdanningsnivå for bruk av motorsag og 1: Bransjespesifikke moduler.

UTDANNINGSNIVÅ FOR BRUK AV MOTORSAG

- Grunnleggende bruk av motorsag til kapping
- Grunnleggende bruk av motorsag til felling

BRANSJESPEKIFIKKE MODULER

- Bruk av motorsag til vindfallhogst
- Linjerydding¹

Grunntanken for veilederne er at man fokuserer på selve bruken av motorsagen, i tillegg hvordan den teknisk er bygd opp. Sikkerheten for brukeren er svært viktig. Den som lærer opp personer i bruk av motorsag må sørge for at den som blir opplært er rustet for den jobben som skal utføres. Man må legge vekt på praktisk opplæring i felt, der man gjennomgår rutiner for dersom uønskede hendelser oppstår. Veilederne skal sørge for at brukeren av motorsag har kunnskap til hvilke situasjoner som kan oppstå når man bruker motorsag til ulike typer arbeid. De ulike veilederne står for seg selv, og bygger ikke direkte på hverandre selv om vi sier i veilederen for vindfallhogst at man må ha dokumentert generell sikkerhetsopplæring for bruk av motorsag før man får opplæring i vindfallhogst.

FOKUSOMRÅDER FOR OPPLÆRING I BRUK AV MOTORSAG

- Arbeid med andre
- Samarbeid med hogstmaskin
- Førstehjelp
- Sikker bruk av utstyr
- Risikovurdering
- Vedlikehold
- Sikker bruk av motorsag

Oppbygning av veilederne

Veilederne inneholder informasjon om veilederen og hvem den er for og hva den dekker. Veilederen mener noe om hvor lang tid opplæringen bør ta og hvilke regelverk som gjelder for dokumentert opplæring. Selv om veilederen sier noe om forventet tidsbruk, er det viktig å påpeke at den som gir opplæring må sørge for at den som mottar opplæringen har forstått de gjennomgåtte momentene og kan vise ferdigheter knyttet til dette. Veilederne gir ikke konkrete oppgaver eller program for opplæringen, men momenter som opplæringen må inneholde. Læringsmålene i veilederne gjelder for den som mottar opplæringen.

Praktisk bruk av veilederen

Veilederne er publisert på området til Skogbrukets HMS-utvalg sitt område, på Skogkurs sine nettsider. [Link til nettside](#). De er lagt ut i PDF-format slik at den enten kan lastes ned til mobilen eller skrives ut på papir. Veilederne har sjekklister med viktige momenter som skal gjennomgås under opplæringen, og man kan krysse av for de temaene man har vært igjennom. Dette gjør at den som skal gi opplæring har kontroll på hvilke temaer man skal igjennom. I tillegg til veilederne er det laget et enkelt «kursbevis» der man kan krysse av for hvilken veileder man har brukt i opplæringen. Dette gjør at man kan dokumentere opplæringen på en enklere måte enn det er i dag.

¹ Veilederen for linjerydding blir ikke publisert før innholdet er kvalitetssikret av representanter fra nettbransjen

DOKUMENTASJONSBEVIS

Opplæringen i bruk av motorsag er gjennomført i henhold til Skogbrukets HMS-utvalg sin veileder for;

☐
☐
☐

Bruk av motorsag til kapping

Bruk av motorsag til hogst, felling og kvisting

Bruk av motorsag til vindfallhogst

* Kryss av for
aktuell veileder

Dato

Sted

Underskrift

Dokumentasjonsbevis for gjennomført opplæring

Økonomirapport

602031 - Veileder for opplæring
bruk av motorsag og ryddesag
og
Prosjektregnskap

	Regnskap	Budsjett
Administrasjon	31 910	30 000
Sammenstille norsk og svensk praksis for kurs i bruk av motorsag	117 150	150 000
Utvikle veiledere	150 000	200 000
Gjennomgang av utkast, ferdigstille	116 600	100 000
Publisering, web, markedsføring	26 400	50 000
	442 060	530 000
Finansiering	Regnskap	Budsjett
Skogkurs	167 985	200 000
Skogbrukets Verdiskapingsfond (62%)	274 075	330 000
	442 060	530 000

Brumunddal, 19.12.23

Even Hoffart
Prosjektleder

Torunn Riise
Adm- og økonomisjef

Konklusjon og videre arbeid

Det at man nå har laget veiledere som sier hvordan motorsagopplæringen skal være for ulike typer bruk, vil gi den som blir opplært et tryggere utgangspunkt når vedkomne skal bruke motorsag på egenhånd. Veilederne er et steg i retning av å etablere en bransjestandard for motorsagopplæring.

Måten det nå er gjort på har lagt et godt grunnlag for å raskt kunne lage flere aktuelle veiledere på samme måten. F.eks. skulle det også ha vært laget en veileder for opplæring i bruk av ryddesag, men det har ikke blitt prioritert på grunn av fokuset på motorsag. Bruk av motorsag i høyden var også en veileder det var ment å lage. Her hadde vi kontakt med Norsk Trepleieforum som ville være med å utvikle innholdet til denne. Det hadde de ikke tid til, men det bør absolutt lages. Dette arbeidet vil Skogkurs fortsette ved anledning.